

СТАН БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Мазур К.В., Сімоник Л.С.

Вінницький національний аграрний університет

В статті розглянуто питання про бізнес-середовище малих та середніх підприємств в Україні. Проаналізовано показники сприятливості умов ведення бізнесу, а саме рейтингу Світового банку Doing Business. Зображено динаміку показників України в рейтингу «Ведення бізнесу – 2018». У статті здійснений аналіз діяльності малих підприємств в Україні та шляхи поліпшення їх роботи. Визначено сутність, цілі та особливості розвитку діяльності малих підприємств в Україні, які відіграють важливу роль в економіці країни.

Ключові слова: малі підприємства, бізнес, бізнес-середовище, підприємництво, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Формування ринкової системи господарювання в Україні, нерозривно пов'язано із підвищенням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Одним із головних факторів підвищення конкурентоспроможності ринкового середовища є розвиток малого та середнього підприємництва. Малий бізнес разом з великими підприємницькими структурами і державним сектором складає єдине ціле. Не варто не до оцінювати значення МСП в розвитку економіки країни, в забезпеченні споживачів необхідною продукцією тощо, особливо в умовах мінливого ринкового середовища. Стан МСП в країні має велике значення для неї, оскільки показує наскільки країна здатна пристосуватися до будь-яких умов зовнішнього середовища. Для багатьох країн і України в тому числі, досить важливим є розвиток малого та середнього підприємництва, оскільки саме це зможе забезпечити здорову конкуренцію на ринку, вирішити питання безробіття. Не зважаючи на те, що для розвитку МСП в Україні перешкоджає ціла низка проблеми, воно впевнено набирає темпи розвитку, вирішує економічні, соціальні і науково-технічні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільшу увагу розгляду комплексних проблем пов'язаних із становленням і розвитком малого підприємництва в Україні приділив видатний науковець З. Варналій. Дослідженню даної теми присвятили свої роботи не лише світові науковці, а й вітчизняні економісти, зокрема такі як Біла І.С., Швець Г.С., Поліщук Г.О., Терещенко С.А., Візник Ю.Я., Безус А.М., В. Сизоненка, А. Шегду та ін. У працях цих науковців розглянуто процес становлення малого бізнесу в Україні та особливості його розвитку в умовах посилення глобалізаційних тенденцій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте не зважаючи на безліч публікацій і досліджень в даній сфері, питання розвитку бізнесу в Україні і надалі потребує вивчення і дослідження.

Мета статті. Розглянути основні характеристики бізнес-середовища, дослідити та проаналізувати сучасний стан малого та середнього підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відомим фактом є те, що Україна є країною з величезним потенціалом, але який використовується не раціонально і не в повній мірі. Однією із причин, не повного використання ресурсів є несприятливий стан бізнес-середовища і інвестиційного клімату в країні.

Якщо розглядати наслідки впливу змін, що відбуваються в регуляторному кліматі країни, то найбільш чутливими до них є малі і середні підприємства, що є негативним показником, адже саме вони забезпечують більшість населення робочими місцями.

Бізнес-середовище це складна і багатовимірна система, тому дуже важко дати його чітке визначення, яке змогло б повністю охопити визначення сутності бізнес-середовища [9, с. 32].

В економічній літературі, прийнято вважати що бізнес-середовище це сукупність усіх факторів зовнішнього середовища які прямо чи опосередковано впливають на діяльність підприємства. Основними такими факторами є конкуренти, споживачі продукції, постачальники, державні органи управління тощо. Однак деякі вчені вважають що таке висвітлення сутності бізнес-середовища є не повним, і потрібно брати до уваги не лише чинники зовнішнього середовища, а й фактори внутрішнього середовища, які безпосередньо впливають із діяльності підприємства. Тому, можна зробити висновок, що для більш точного аналізу та оцінки стану бізнес-середовища, необхідно враховувати зовнішні і внутрішні фактори, які впливають на діяльність підприємств.

Основними елементами формування бізнес-середовища, є розгалужена державна система регулювання і підтримка ведення бізнесу, відповідна база нормативно-правових документів, які є полем взаємодії суб'єктів економіки, а також послідовність і прозорість державної політики у сфері регулювання бізнесу, іншими словами це все можна назвати, як фактори інституціонального, нормативно-правового і регуляторного впливу.

Сучасний стан бізнес-середовища в Україні є незадовільним для розвитку малих та середніх підприємств. До основних причин, що стримують розвиток МСП відносять такі:

- 1) існування корупційної практики при взаємодії з публічними органами влади різних рівнів;
- 2) обмеженість доступу до кредитних та інших фінансових ресурсів;
- 3) неможливість здійснювати господарську діяльність повністю прозоро та легально;
- 4) надмірний податковий тиск (у т. ч. адміністративний тиск з боку податкових органів);
- 5) домінування на загальнодержавному рівні інтересів великого бізнесу;
- 6) брак дієвої державної підтримки МСП;
- 7) незадовільне забезпечення комунікаційної, інформаційної, консультативної сфери підприємницької діяльності;

8) небажання впровадження сучасних технологій ведення бізнесу за відсутності стимулів МСП до виробничої діяльності та застосування інноваційних технологій;

9) недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва;

10) низька ділова культура, недостатній рівень правової обізнаності [8, с. 3].

Дослідження яке проводить світовий банк і має назву «Doing Business», оцінює регуляторний клімат в країні, або як впроваджуються будь які зміни у законодавстві з метою покращення підприємницької діяльності. Даний рейтинг охоплює 190 країн, в межах дослідження здійснена оцінка за 10-ма компонентами, що характеризують умови:

- реєстрації підприємства;
- отримання дозволу на будівництво;
- підключення до систем енергозабезпечення;
- реєстрації власності;
- отримання кредиту;
- захисту прав інвесторів;
- оподаткування;
- міжнародної торгівлі;
- забезпечення виконання контрактів;
- вирішення проблем неплатоспроможності.

Кожен індикатор має рівну вагу. При цьому не враховуються такі змінні, як макроекономічна політика, якість інфраструктури, кваліфікація робочої сили, коливання валютних курсів, думки інвесторів, безпека і рівень корупції. Таким чином, умови організації та ведення бізнесу розглядаються без урахування політичних аспектів, винятково на рівні державного регулювання. У підсумковому рейтингу всі країни ранжуються за рівнем сприятливих умов ведення бізнесу, де висока позиція країни означає, що її регуляторний клімат сприяє веденню бізнесу. Результуючий рівень є середнім показником країни по 10 індикаторами (кожен індикатор має рівну вагу) [7].

Традиційно складалася така думка, що Україна є несприятливою для ведення бізнесу, і це

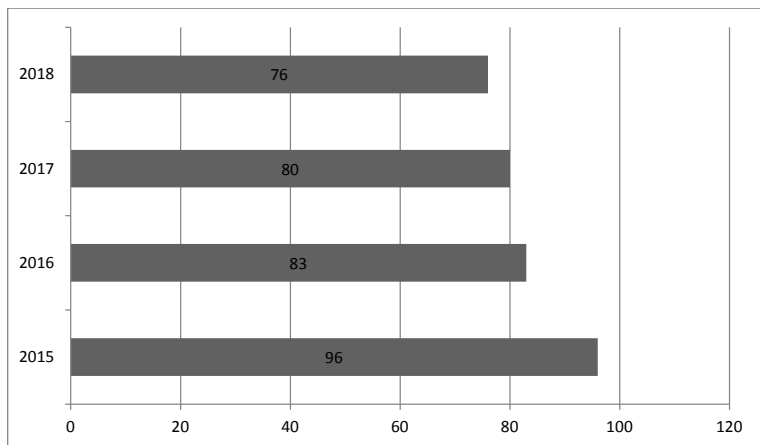


Рис. 1. Показники України в рейтингу «Ведення бізнесу – 2018»

Джерело: [7]

не є безпідставно, проте дослідження міжнародних рейтингів, таких як «Ведення бізнесу», «Індекс глобальної конкурентоспроможності», показують, що Україна знаходиться на останньому місці серед країн зі схожою економікою, однак, ситуація дещо покращилась. Таким чином, наша країна покращила свою позицію в рейтингу легкості ведення бізнесу з 152-го місця (2012 рік) до 76-го місця (2017 рік) (рис. 1).

Звіти по результатах 2017 року свідчать про те, що значно спростилася процедура отримання дозволу на будівництво – Україна піднялася на 105 позицій. Покращилась система оподаткування – +41 позиція за рік. Крім того, Україна рахується в числі тих країн, хто покращив показники відповідальності топ-менеджерів і легкості виплат акціонерам.

Досліджуючи ділове середовище малих та середніх підприємств, варто звернути увагу на два важливі фактора. По-перше, оцінка України в індексі економічної політики у сфері МСП у 2016 році становить близько 2, це значно менший рівень порівняно з середнім балом країн Східного партнерства де він становить 5 (рис. 2).

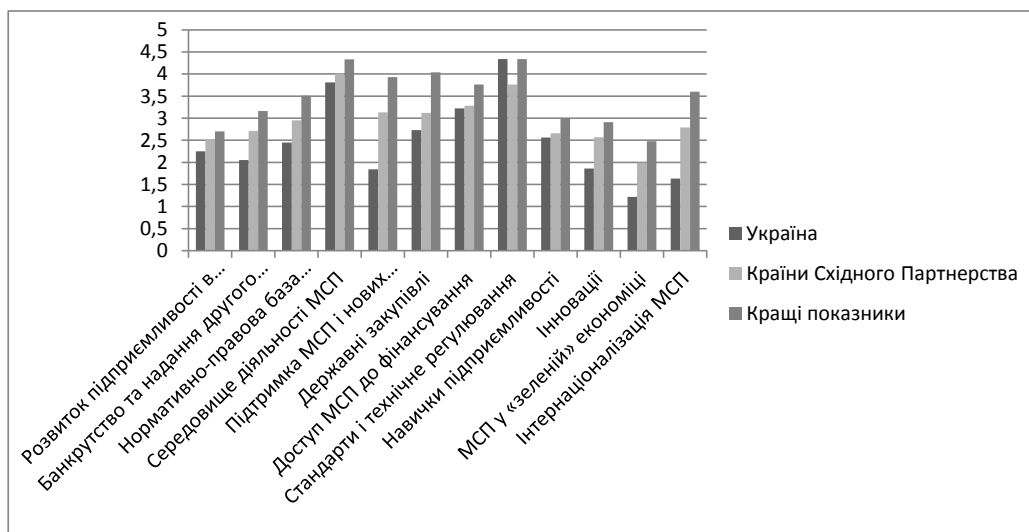


Рис. 2. Бали України в Індексі економічної політики у сфері МСП у 2016 р.

Джерело: [6; 8]

По-друге, порівнюючи з попередньою оцінкою по регіону, Україна відстає майже за всіма показниками, тоді, як Грузія – лідер у регіоні, друге місце посідає Вірменія. Україна посідає перше місце лише за одним з дванадцяти показників це стандарти і технічне регулювання [9, с. 35].

Індекс економічної політики у сфері малого і середнього підприємництва містить рекомендації за такими п'ятьма основними напрямками:

1) оптимізація інституційної структури, нормативно-правової бази та умов функціонування малого і середнього підприємництва;

2) покращення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування;

3) сприяння розвитку компетенції підприємливості та удосконалення підприємницьких вмінь;

4) підвищення рівня конкурентоспроможності малого і середнього підприємництва;

5) сприяння інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва [4, с. 238].

Висновки і пропозиції. Як бачимо, бізнес-середовище в Україні більш менш сформоване, однак основними його недоліками є те, що держава втручається в усі господарські питання, але

належної державної підтримки у веденні бізнесу не спостерігається.

Можна зробити висновок, що мале підприємництво є невід'ємною часткою ринкової економічної системи, без чого така економіка і суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, а й існувати. Основою розвитку країн з ринковою системою господарювання, як свідчить світова практика є мале підприємництво як найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя. Саме в секторі малого підприємництва створюється і функціонує чималий обсяг національних ресурсів, які є живильним середовищем для середнього та великого підприємництва.

Сучасне бізнес-середовище малого та середнього підприємництва в Україні знаходиться у негативному стані, що свідчить про неконкурентоспроможність підприємств малого та середнього бізнесу. Тому, подальші дослідження будуть присвячені напрямкам покращення бізнес-середовища малого та середнього підприємництва, а також розробці організаційно-економічного механізму формування позитивного бізнес-середовища в Україні.

Список літератури:

1. Безус А.М. Розвиток підприємств малого бізнесу в Україні / А.М. Безус // Проблеми розвитку економіки. – 2016. – № 3(99). – С. 7–17.
2. Біла І.С. Бізнес-середовище в Україні / І.С. Біла // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 127–131.
3. В Україні поліпшився регуляторний клімат та зріс оптимізм бізнесу – USAID [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 25 квітня 2017 рік. – Постійне посилання: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/25/624259/>.
4. Візник Ю.Я. Діагностика бізнес-середовища підприємства і роль неурядових організацій щодо запобігання та протидії корупції у сфері оподаткування / Ю.Я. Візник // Економіка підприємництва. – 2016. – № 1. – С. 235–240.
5. Поліщук Г.О. Державна підтримка розвитку малого підприємництва: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.Г. Поліщук // Актуальні проблеми державного регулювання. – 2017. – № 1(51).
6. Проект розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.dtkt.ua/state/entrepreneurship/419857>.
7. Світовий банк: Україна у рейтингу «Ведення бізнесу в 2018 році» [Електронний ресурс] // Всеукраїнська асоціація фахівців оцінки. – 17 січня 2018 року. – Постійне посилання: <http://afo.com.ua/uk/news/2-general-assessment/1130-world-bank-ukraine-in-the-ranking-doing-business-in-2017>.
8. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва (МСП) в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua/Documents/Download?id=153cbc70.
9. Швець Г.С. Сучасне бізнес-середовище малого та середнього підприємництва в Україні / Г.С. Швець // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2017. – Вип. 34. – С. 31–39.
10. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні [Електронний ресурс] // Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні» (USAID ЛЕВ). – 2016–2017 роки. – Постійне посилання http://www.ier.com.ua/files//Projects/2015/LEV/2016-2017_ABCA_.

Мазур Е.В., Симоник Л.С.

Винницький національний аграрний університет

СОСТОЯНИЕ БИЗНЕС-СРЕДЫ МАЛЫХ И СРЕДНИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье рассмотрен вопрос о бизнес-среды малых и средних предприятий в Украине. Проанализированы показатели благоприятности условий ведения бизнеса, а именно рейтинге Всемирного банка Doing Business. Представлена динамика показателей Украины в рейтинге «Ведение бизнеса – 2018». В статье осуществлен анализ деятельности малых предприятий в Украине и пути улучшения их работы. Определена сущность, цели и особенности развития деятельности малых предприятий в Украине, которые играют важную роль в экономике страны.

Ключевые слова: малые предприятия, бизнес, бизнес-среда, предпринимательство, конкурентоспособность.

Mazur K.V., Simonik L.S.

Vinnitsia National Agrarian University

BUSINESS ENVIRONMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN UKRAINE

Summary

The article discusses the business environment of small and medium enterprises in Ukraine. The analysis of the indicators of favorable business conditions, namely the World Bank's Doing Business rating, was analyzed. The dynamics of indicators of Ukraine in the rating "Doing Business – 2018" is shown. The article analyzes the activity of small enterprises in Ukraine and ways to improve their work. The essence, goals and features of development of activity of small enterprises in Ukraine, which play an important role in the national economy, are determined.

Keywords: small businesses, business, business environment, entrepreneurship, competitiveness.